

Asia: VN/30163/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Visio

**Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?
Kyllä / En. Jos ette, kuvailkaa mahdolliset muutostarpeet.**

Kyllä

Mahdolliset muutostarpeet.

-

Tavoitteet

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

Kyllä, tavoitteet vastaavat omaa näkemystäni

Jos vastasitte en, kuvailkaa tiiviisti mahdolliset muutostarpeet.

-

Toimenpide-ehdotukset

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin yksi (1) haluamasi toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan kaikki peräkkäin. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Kansainvälistyvä kulttuuri [1. Vahvistetaan kansainvälistymisen tukirakenteita ja rahoitusinstrumentteja, 2. Kulttuurin poikkihallinnollinen kansainvälistymisstrategia, 3. Vahvistetaan suomalaisen taiteen ja kulttuurin osuutta vienninedistämismatkojen ja valtiavierailuiden ohjelmassa. Kannatamme vahvasti myös Kulttuurin kukoistava toimintaympäristö -toimenpidekokonaisuutta, erityisen tärkeää varmistaa että ”Kulttuuri- ja luovien alojen julkinen rahoitus ja rakenteet parantuvat vuoteen 2040 mennessä niin, että luovan talouden osuus bkt:sta kaksinkertaistuu.”]

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

Frame on nykytaiteen asiantuntijaorganisaatio ja tiedotuskeskus, joka vahvistaa suomalaisen nykytaiteen asemaa sekä edistää yhteistyötä kotimaisten ja ulkomaisten nykytaiteen ammattilaisten välillä. Tehtävämme on tukea kuvataiteen ammattilaisten kansainvälistä toimintaa sekä tuottaa tietoa nykytaiteen toimintaympäristöstä. Tiedotuskeskusroolimme myötä kehitämme kuvataiteen toimialaa kotimaassa monin tavoin, ja tulemme olemaan keskeisesti mukana kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanossa. Jaamme eteenpäin myös OKM:n myöntämää valtionavustusta nykytaiteen kansainväliseen toimintaan. Erityisesti selonteossa mainitut toimet taiteen kansainvälisen toiminnan edistämiseksi sekä taiteen rahoituksen ja koko kentän ekosysteemin vahvistamiseksi ovat tehtävämme kannalta keskeisiä asioita.

Tiivistelmä näkemyksistänne

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Kiitettävää selonteossa:

Kansainvälinen toiminta nostettu yhdeksi pääkohdaksi:

On erittäin myönteistä, että taiteen kansainvälisen toiminnan vahvistaminen on nostettu selonteossa yhdeksi päätavoitteeksi Kansainvälinen vaikuttavuus syntyy kulttuurista -kappaleen mukaisesti. Toimenpide-ehdotus "Vahvistetaan kansainvälistymisen tukirakenteita sekä rahoitusinstrumentteja (mm. valtion vientituki, tuotantokannustin, hallinnollisesti kevyt tukirakenne messu- yms. osallistumiselle, kansainvälistymisen tuki- ja välittäjäorganisaatioiden roolin vahvistaminen)" tukee sitä, että taiteen ja kulttuurin valtava kansainvälistymis- ja kasvupotentiaali saadaan käyttöön.

Kuten selonteossa todetaan, kansainvälistyminen ja vienti edellyttävät kohdemarkkinoiden hyvää tuntemusta ja läsnäoloa sekä laajoja yhteistyöverkostoja. Tätä meillä on, mutta menestystarinat vaativat pitkäjänteistä työtä ja monivuotisia strategisia investointeja kulttuurin vientihankkeisiin. Jotta suomalainen kulttuuri voi menestyä maailmalla, tarvitaan tehokasta välittäjäporrasta ja vahvoja tukiorganisaatioita. Kansainvälistymisstrategian laatiminen on erinomainen suunnitelma. Myös tässä poikkihallinnollisuus erityisesti TEM:in, UM:n ja kansainvälisyyttä edistävien organisaatioiden, kuten taiteen tiedotuskeskusten ja kulttuuri-instituuttien kesken on olennaista.

Alan rakenteelliset uudistustarpeet tunnistetaan:

Kuten selonteossa todetaan, on tärkeää, että "Varmistetaan eri taiteenalojen kehitysmahdollisuudet sekä tasapuolinen kohtelu valtionrahoituksessa uudistamalla toimintamalleja ja rahoitusinstrumentteja". Selonteon toimenpide-ehdotus "Lisätään rahoituksen ennakoitavuutta mm. monivuotisilla rahoitussuunnitelmilla sekä lisäämällä monivuotisia avustuksia" on tärkeä myös taiteen vapaan kentän toimijoiden pitkäjänteisen kehittymisen edellytyksenä.

Kuten selonteossa todetaan, taiteenaloissa on kuitenkin huomattavia eroavaisuuksia, mikä on vaikuttanut myös eri alojen toiminta-, kehittämis- ja rahoitusrakenteisiin. Esimerkiksi kuvataiteen kentän taideyhteisöjen ja välittäjäportaan keskeistä roolia ei ole kulttuuripoliittisessa kehitystyössä ja rahoitusrakenteissa aiemmin tarpeeksi tunnistettu. Kuvataiteen alalla taiteellisen työn rakenteet ovat tutkitusti monia muita taiteenaloja heikommat ja myös kuvataiteen yhteisöt ovat huomattavasti muiden taiteenalojen yhteisöjä heikommin rahoitettuja. (Cupore 2023)

Poikkihallinnollisuutta vahvistetaan:

On myönteistä, että selonteossa tunnistetaan tarve hallinnonalojen väliselle yhteistyölle myös kulttuuripolitiikan edistämiseksi. Kulttuurin kasvupotentiaalin tunnistamisessa ja hyödyntämisessä hallinnonalojen välisellä yhteistyöllä on merkittävä rooli. Siksi kannatamme Valtioneuvostotasoisena ylivaalikautisen kulttuuri- ja luovien alojen toimielimen perustamista.

Kulttuurin tietoperusta tulee turvata:

On tärkeää, että selonteossa "Kulttuurin tietoperustan kattavuutta vahvistetaan ja hyödynnettävyyttä parannetaan". Tietopohjan vahvistamisen osalta painotamme tarvetta koko kulttuurialaa koskevalle datalle, kuten alan talous- ja työllisyyslukuille. Tärkeä osa tätä kokonaisuutta ovat Tilastokeskuksen kulttuuritilastot, joita on esitetty lakkautettavaksi. Kerran menetetyt kulttuuritilastot heikentäisivät merkittävästi pohjaa selonteon toimenpiteiden seuraamiselle ja arvioinnille. Tilasto- ja tietopohjan vahvistamisessa omien taiteenalojensa tiedontuottajina toimivilla taiteen tiedotuskeskuksilla on keskeinen rooli.

Kolme kehityskohtaa selonteossa

Rahoituskysymykset:

Selonteon toimenpide-ehdotus "Kulttuuri- ja luovien alojen julkinen rahoitus ja rakenteet parantuvat vuoteen 2040 mennessä niin, että luovan talouden osuus bkt:sta kaksinkertaistuu." on erittäin kannatettava, mutta liian kaukana tulevaisuudessa. Nyt näköpiirissä olevalla rahoitustilanteen heikentymisellä ehtii olla dramaattisia vaikutuksia koko kulttuurialaan Suomessa, jos tilannetta ei mahdollisimman pian korjata. Ilman konkreettisia investointeja suurta osaa selonteon hyvistä tavoitteista on vaikeaa tai mahdotonta saada toteutumaan.

Selonteon esittämä taiteen ja kulttuurin rahoituspohjan laajentaminen ja esimerkiksi julkisen ja yksityisen sektorin yhteisrahoitusmallien kehittämiseen tähtäävät toimenpiteet ovat kannatettavia: "Rahoituslähteiden monipuolisuutta kehitetään tavoitteellisesti varmistamaan kasvavat resurssit kulttuuri- ja taidesektorilla. Avustus- ja valtionosuusrahoituksen rinnalla vahvistetaan toimijoiden

omien tulojen kasvattamista, pääomarakenteen kehittymistä sekä toteutetaan lahjoitusten verovähennys."

Alan (oma)rahoitusmalleissa on varmasti kehitettävää ja sekä yrityksiä että yksityishenkilöitä voidaan kannustaa mukaan taiteen ja kulttuurin rahoittamiseen myös politiikkatoimilla. Rahoituspohjan laajentaminen edellyttää myös taidetoimijoilta itseltään resursseja, koska kumppanuuksien ja rahoittajien hankkiminen vaatii pitkäjänteistä työtä. Rahoituspohjan laajentaminen täytyy kuitenkin tähdätä alan kokonaisrahoituksen kasvamiseen, eikä tilkitä vähenevää julkista rahoitusta.

Taiteen ja kulttuurin julkisen rahoituksen pitkäjänteinen vahvistaminen tulisi olla tulevien vuosikymmenien kulttuuripolitiikan keskiössä. Kuten selonteossa on todettu, kulttuuri tuottaa merkittävästi enemmän kuin siihen investoidaan. Toimenpideohjelmassa on laadittava konkreettinen tavoiteaikataulu kulttuurin julkisen rahoituksen vahvistamiselle, kuten Taide- ja taidepoliittisissa suuntaviivoissa asetetulle Kulttuuribudjetti prosenttiin -tavoitteelle.

Jos alan rahoitusta siirretään Business Finlandille, on syytä linjata, että kaikki alat pääsevät sen piiriin. Esimerkiksi gallerioiden taidemyyntiä ja messutoimintaa edistäviä tuki-instrumentteja tulisi kehittää entisestään. Kaikkien taiteenalojen toimijat eivät myöskään tällä hetkellä pääse Business Finlandin tuen piiriin tai toimi sen logiikan mukaisesti. On olennaista vahvistaa strategisesti luovien alojen T&K-osaamista ja sisällyttää kulttuuriala T&K-kasvupanostuksiin.

Taideyhteisöjen rooli tulisi tunnistaa vahvemmin:

On kiitettävää, että kulttuurin tekijät ja taiteen sisältöjen tuottajat on nostettu selonteossa keskeiseen asemaan. Taidetta ei synny ilman taiteilijoita, mutta taide ei pääse yleisön ja yhteiskunnan saataville ilman vahvaa välittäjäporrasta. Taiteilijoiden lisäksi selonteon toimenpideohjeiden tulisi huomioida vahvemmin myös taideorganisaatiot, taidemuseot, vapaan kentän yhteisöt ja taiteen välittäjäporras.

Vapaan kentän taideyhteisöillä on keskeinen rooli taiteen välittäjinä ja arvoketjussa, alueellisen saavutettavuuden edistäjinä ja kulttuurialan työllistäjinä. Kuvataiteen kentällä taideyhteisöjen heikko rahoitus hidastaa edelleen kestävien toimintarakenteiden syntymistä omarahoituksen kasvattamista sekä reilujen korvauskäytäntöjen kehittymistä. Lisäksi kuvataidealan keskeinen toimija, taidemuseokenttä, joka on alan merkittävä työllistäjä, aluetaloudellinen vaikuttaja ja olennainen kuvataiteen esittäjä ja kulttuuriperinnön säilyttäjä, jää selonteossa näkymättömiin.

On hienoa, että selonteossa kuvataiteilijoiden työn rakenteelliset epäkohdat on huomattu ja "Visuaalisten alojen taiteilijoiden korvaus- ja palkkiojärjestelmää kehitetään". Nykytilan kuvauksessa on ansiokkaasti tunnistettu huoli taiteilijoiden toimeentulosta "erityisesti visuaalisilla aloilla, joilla

työllistäviä organisaatioita on vähän”. Kuvataiteen organisaatioita onkin syytä vahvistaa siten, että esimerkiksi näyttelytoiminnasta syntyy taiteilijoille tuloja.

Lopuksi

Selonteko kurkottaa yli nyt näköpiirissä olevien leikkausten. Niitä ei voi kuitenkaan jättää huomiotta, kun mietitään millaisella kulttuurikentällä tulevaisuudessa, selonteon toimenpiteiden toteutuessa, toimimme. Leikkauksissa on vaikutuksia, joita ei voida perua vaikka kulttuurin rahoitustilanne tulevaisuudessa paranisi – kerran kaatuneet toimintarakenteet tai kadonneet alueelliset kulttuuritoimijat eivät ole enää toteuttamassa selonteon tavoitteita. Jos selonteon tavoitteisiin rahoituksen kasvusta ja rakenteiden vahvistamisesta päästään, kulttuurin kenttä näyttää todennäköisesti hyvin erilaiselta kuin juuri nyt. Leikkausten kohdentamisen puutteellisten tietojen vuoksi myöskään vaikutusarvioita on haastava tehdä.

Kuosmanen Rosa
Frame Finland